

Rafał DOBROWOLSKI
Lublin, Polska

A. Szwed-Walczak, Ł. Jędrzejski, K. Mazurek (red.). (2022).

***Mysł polityczna – biografistyka – komunikowanie.* Lublin:**

Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, ss. 864

A. Szwed-Walczak, Ł. Jędrzejski, K. Mazurek (red.). (2022).

***Mysł polityczna – działanie i komunikowanie.* Lublin: Wydawnictwo**

Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, ss. 404

Dnia 17 listopada 2022 roku w auli Wydziału Politologii i Dziennikarstwa Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie odbył się uroczysty jubileusz 40-lecia pracy zawodowej prof. dr hab. Ewy Maj połączony z wręczeniem ksiąg pamiątkowych dedykowanych Dostojnej Jubilatce. Profesor Ewa Maj jest postacią polskiej nauki niezwykle cenioną za pracowitość, badawczą rzetelność i ludzką życzliwość. Po uroczystym otwarciu i powitaniu przez JM Rektora prof. dr hab. Radosława Dobrowolskiego laudację na cześć prof. Ewy Maj wygłosili: były wieloletni rektor UMCS, a wcześniej dziekan Wydziału Politologii UMCS prof. dr hab. Stanisław Michałowski, Jej Mistrz i nauczyciel prof. dr hab. Jan Jachymek, a w imieniu grona uczonych z innych ośrodków akademickich

głos zabrał prof. dr hab. Witold Wojdyło z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Sylwetkę i dorobek naukowy ukazali wypromowani przez Ewę Maj doktorzy: dr Anna Szwed Walczak, dr Łukasz Jędrzejewski i dr Kamil Mazurek, którzy zaprezentowali przy tym specjalnie przygotowany na tę okazję kilkunastominutowy film dokumentalny. Dowodem ogromnego uznania świata uniwersyteckiego dla prof. Ewy Maj jest fakt, że artykuły do książki pamiątkowej przygotowało ponad siedemdziesięcioro uczonych, co wymusiło na wydawcy przygotowanie dwutomowego dzieła.

Ewa Maj pochodzi z Lublina, z domu mieszczańsko-inteligenckiego. Po ukończeniu IV Liceum Ogólnokształcącego im. Stefanii Sempołowskiej w Lublinie rozpoczęła

studia historyczne na UMCS, gdzie dała się poznać jako ambitna, dociekliwa studentka. Ukończyła je w maju 1980 roku. Z dniem 1 października tego roku rozpoczęła pracę w Międzyuczelnianym Instytucie Nauk Politycznych UMCS na stanowisku asystenta stażysty. W tym trudnym dla Polski okresie, co podkreślili w swoich przemówieniach profesorowie Jachymek i Michałowski, wykazała się dużą cywilną odwagą, gdyż podjęła się badań nad myślą polityczną i aksjologią Narodowej Demokracji. Tematem, który w okresie rządów junty komunistycznych wojskowych nie był popularny, a jego podjęcie mogło skutkować przykrościami oraz konsekwencjami od ostracyzmu towarzyskiego w miejscu pracy po naciski ze strony czynników politycznych i organów bezpieczeństwa. W kwietniu 1986 roku Ewa Maj obroniła dysertację doktorską pt. „Jan Ludwik Popławski (1854–1908). Poglądy i działalność społeczno-polityczna”, która 1991 roku została opublikowana w formie książkowej. W następnych latach Ewa Maj wydała rozprawę habilitacyjną ukazującą historię i myśl polityczną Związku Ludowo-Narodowego (2000). Kolejne pozycje książkowe były poświęcone Narodowej Demokracji w województwie lubelskim w latach 1918–1928 (2002), narodowym ugrupowaniom politycznym w Polsce w latach 1989–2001 (napisana wraz z mężem Czesławem, 2007), komunikowaniu politycznemu endecji w okresie II RP (2010), dziennikarcom prasy kobiecej w Polsce w latach II RP (2020). Ponadto jest autorką ponad stu pięćdziesięciu artykułów naukowych, pod jej redakcją ukazały się kolejne pozycje książkowe, w tym

czterotomowa poświęcona prasie Narodowej Demokracji. Ewa Maj ma także ogromne zasługi w pracy dydaktycznej, wypromowała 11 doktorów, uzyskiwała bardzo wysokie oceny pracy, jej zajęcia i seminaria cieszą się ogromnym zainteresowaniem i frekwencją studentów. Jubilatka wyróżniła się też na polu organizacyjnym, dwukrotnie pełniła funkcję prodziekana wydziału i zasiadała w licznych komisjach wydziałowych, ponadto uzyskała liczne nagrody i wyróżnienia.

Na recenzowane publikacje składają się 74 artykuły, których tematyka stanowi szeroki wachlarz zagadnień – ukazany zarówno w ujęciu historycznym, jak i współczesnym – związanych z szeroko pojętą myślą polityczną, problematyką bezpieczeństwa, zagadnieniami ustrojowymi, komunikacji społecznej, medioznawstwa, pojawiły się również szkice biograficzne. Uczeń podjęli się rozważań nad wartościami, praktyką realizacji głoszonych postulatów politycznych, komunikowaniem politycznym i publicznym zarówno w wymiarze krajowym – polskim, jak i europejskim oraz światowym, ukazując różne nurty ideologiczne: od komunistycznych, przez socjalistyczne, liberalne, centrowe, ludowe, konserwatywne, nacjonalistyczne, po populistyczne (np. fantasmagoria imperialna Władimira Żyrinowskiego), a także nauczaniem społecznym Kościoła i wzrastającym znaczeniem ruchów kobiecych.

Pierwsze artykuły poruszają zagadnienia czysto teoretyczne: autorzy rozważają takie tematy jak: podstawowe kategorie myśli politycznej, zmiany myślenia o bezpieczeństwie, problematyka zamachu stanu, legitymizacji i delegitymizacji w stosunkach

międzynarodowych, realizmu politycznego, federalizmu. Następne teksty mają bardziej skonkretyzowany charakter, ukazują myśl polityczną, działanie, komunikowanie poszczególnych nurtów społecznych, wyznaniowych i politycznych. Witold Wojdyło, przygotowując artykuł, miał na celu wyjście naprzeciw zainteresowaniom naukowym Ewy Maj, która w swojej spuściznie badawczej zajmowała się również obecnością mitów w myśli politycznej. Toruński uczony podjął się trudu ukazania zmitologizowanego wizerunku społeczności żydowskiej w ideologii narodowej demokracji. Tekst wyróżnia się charakterystyczną dla tego autora niepozabawioną ironią, barwną erudycją, a także, przy zachowaniu warsztatu naukowego, pięknem ojczystego języka. Niezmiernie ciekawy jest tekst Jarosława Tomaszewicza, który opisuje ewolucję Ruchu na rzecz Lepszych Węgień – Jobbik od antysystemowej, ekstremistycznej i nacjonalistycznej formacji po partię centrową uznawaną jako partnera dla liberalnych i lewicowych salonów.

Autorzy podjęli się także rozważań nad zjawiskami względnie nowymi, jak np. znaczenie memów internetowych we współczesnych formach komunikowania społecznego. Danuta Kępa-Figura ukazała właściwości, strukturę i znaczenie tego bytu komunikacyjnego. Kamil Mazurek i Anna Szwed-Walczak omówili znaczenie mediów społecznościowych we współczesnej polityce. Wartością tego typu mediów jest powszechna dostępność, prosty intuicyjny interfejs, bezpośredniość interakcji, o wiele szybsze przekazywanie komunikatów niż w przypadku mediów tradycyjnych. Pierwszy z autorów ukazał wizerunek organów

Sejmu na Twitterze, a Anna Szwed-Walczak przestudiowała i dokonała analizy kampanii wyborczej Krzysztofa Bosaka ubiegającego się o urząd Prezydenta RP, którego podstawowymi narzędziami komunikacji z elektoratem były portale Twitter i Facebook.

Niektóre artykuły poruszają problemy, z jakimi zmagamy się w chwili obecnej, a dynamiczne zmiany polityczne dokonują się na naszych oczach. Omawiane eseje zostały przesłane do wydawcy w pierwszym kwartale 2021 roku, a momencie ich publikacji (czwarty kwartał 2022 roku) niektóre przedstawione wnioski autorów nabrały nowego znaczenia i wymagają aktualizacji i doprecyzowania lub zostały zweryfikowane negatywnie, co wymusza ich ponowne przedyskutowanie i przeanalizowanie. Mam na myśli szkice, w których poruszana była problematyka związana ze współczesną Ukrainą. Przed kilku laty w prywatnej rozmowie, która w sposób nielegalny została podsłuchana, uwieczniona, a następnie przekazana do publicznej wiadomości, jeden z najbardziej wpływowych polskich polityków ostatnich lat rzekł: „Wojna zmienia perspektywę w pięć minut”. Cytowana wypowiedź jest koronnym dowodem na to, że po 24 lutego 2022 roku, czyli po rozpoczęciu przez Federację Rosyjską pełnoskalowego kinetycznego konfliktu przeciwko Ukrainie, kreowane przez lata doktryny związane z różnymi wymiarami bezpieczeństwa i podążające za nimi koncepcje polityczne, geostrategiczne w bardzo krótkim czasie, w obliczu tragicznych wydarzeń, momentalnie stały się bezwartościowe, dlatego konieczne jest zaprezentowanie nowych idei i zamierzeń.

Sprawia to, że politologia jest nauką żywą, która w odróżnieniu od innych dziedzin wiedzy musi w bardzo dynamiczny sposób reagować na dokonujące się przemiany społeczne, nowe technologie i kanały komunikacji politycznej.

Dwa interesujące teksty Walentego Baluka i Karoliny Kuśmierk poruszają niezwykle istotny w obecnych czasach problem rosyjskich specjalnych operacji informacyjnych (dywersyjnego oddziaływania psychologicznego i ideologicznego, agresji poniżej progu wojny) wobec państw trzecich. Esej pierwszego autora skupia się na infoagresji FR wobec Ukrainy i Polski. Z jednej strony wyróżnia się eksploracją obszernej bazy źródłowej oraz publikacji naukowych, specjalistycznych analiz z zakresu bezpieczeństwa, wieloaspektowością omówienia tematu, z drugiej zaś ulega pewnym trendom ideologicznym (politycznym). Wszelkie nieprzechylne w Polsce głosy na temat państwa ukraińskiego i podnoszenia w debacie problematyki ludobójstwa dokonanego przez OUN-UPA, kultu Bandery za wschodnią granicą Baluk *a priori* kwalifikuje jako dowód na uleganie rosyjskim wpływom, mającym na celu, w myśl rosyjskich założeń, wzbudzenie konfliktu polsko-ukraińskiego. Nie ma wątpliwości, że Rosjanie w cyniczny sposób wykorzystują zaszczości historyczne w relacjach międzypaństwowych w celu realizacji własnych interesów, nie ma także sporu, że w Polsce funkcjonują grupy (stowarzyszenia, fundacje, partie), dla których nierozliczone zbrodnie OUN-UPA są orężem do stymulowania antyukraińskich nastrojów i które jednocześnie operują w „niebezpiecznych

związkach” ze środowiskami (pro)rosyjskimi, jednak stosowanie jednoznacznych kwantyfikatorów wobec wszystkich środowisk upominających się o prawdę o ludobójstwie wołyńskim jest nadużyciem i przejawem nierzetelności badawczej. Artykuł drugiego badacza jest również wartościowy i ciekawy, choć bardziej syntetyczny i uniwersalny. Ukazuje m.in. wpływ podprogowych działań służb FR w okresie pandemii COVID-19 polegających na kreowaniu postaw antyszczepionkowych i covidosceptycznych. Bynajmniej celem operacji specjalnej nie było ukazywanie ubocznych skutków szczepienia, a wzbudzanie sporów międzypaństwowych, konfliktów wewnętrznych, kreowanie postaw buntowniczych, polaryzacja nastrojów w świecie Zachodu, podważanie zaufania do instytucji państwowych.

Godne uwagi są eseje z zakresu kulturoznawstwa, gdyż dzieła literackie, muzyczne, plastyczne, filmowe stają się środkiem ekspresji i integracji różnych grup, ruchów społecznych, które traktują twórczość artystyczną jako punkt odniesienia dla określania własnej tożsamości. Społeczno-kulturowa funkcja artysty polega na zaskakiwaniu odbiorców, przełamaniu granic, kreowaniu kodów kulturowych, wyprzedzaniu naturalnego biegu wydarzeń. Zdaniem Ewy Krawczak artysty: „tworzą wizje nowych form ładu społecznego łatwiej i szybciej niż uczeni czy społecznicy”¹. Szczególnie godny

¹ E. Krawczak. (2009). Sztuka w perspektywie socjologicznej. W: M. Filipiak (red.). *Wprowadzenie do socjologii kultury* (ss. 237–253). Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.

uwagi jest esej Marcina Lasonia, w którym analizując twórczość Johna R. R. Tolkiena, w jego bohaterze Faramirze z Gondoru dostrzega archetyp żołnierza sił specjalnych (komandos, specjals). Lason wskazuje na liczne analogie literackie z trylogii *Władca Pierścieni* do specyfiki tego rodzaju sił zbrojnych. Jarosław Macała dostrzega, że muzyka popularna jest ważnym, choć słabo spenetrowanym badawczo czynnikiem wpływającym na przemiany geopolityczne. Muzyka, zwłaszcza rozrywkowa i popularna, podobnie jak polityka, ma moc skłonienia ludzi do podjęcia konkretnych działań, muzyka i geopolityka krytyczna są silnie powiązane procesami: władzy, polityki i hegemoni. Ważnym elementem ekspresji, podobnie jak literatura i muzyka, jest również dziesiąta muza. Łukasz Jędrzejewski na przykładzie komediowej trylogii Sylwestra Chęcińskiego ukazał, jak za pośrednictwem filmu w okresie „Polski Ludowej” twórcy przedstawiali meandry życia społecznego, politycznego i kulturalnego. Kinematografia ukazuje pewne stereotypowe wyobrażenia, zawiera liczne elementy wiedzy o życiu

tamtego okresu, które kilkadziesiąt lat później ułatwiają poznanie procesów i struktur modelujących rzeczywistość PRL-owskiej wsi. W innym tekście Jacek Majchrowski prowadzi rozważania na temat znaczenia i motywowania w falerystyce w okresie walk o niepodległość i granice Polski.

Reasumując powyższe uwagi, należy podkreślić, że recenzowane teksty odznaczają się wysokim poziomem merytorycznym, dojrzałym i przemyślanym spojrzeniem na omawiane tematy, w wielu aspektach także nowatorskim, inspirującym do poszerzenia wiedzy z zakresu myśli politycznej i komunikacji społecznej. Dla wielu czytelników mogą one stać się impulsem do eksploracji nowych obszarów w dalszych badaniach naukowych, ukazania innych perspektyw wykorzystania dostępnych źródeł. Przy tak dużym zróżnicowaniu tematycznym redaktorom udało się umiejętnie pogrupować nadesłane artykuły, dzięki czemu obie książki mają czytelny i przejrzysty układ problemowy. Obie księgi wzajemnie się przenikają i uzupełniają, stanowiąc klarowną całość.